

Návraty matek na trh práce

Hana Hašková

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Konference

Životní dráhy z kvantitativní a kvalitativní perspektivy

Praha, 20.-21.10.2011

Výzkumná otázka a data

Jak se v průběhu posledních 50. let proměňovalo časování a způsoby návratu českých matek do zaměstnání?

Jak lze charakterizovat současný refamilializační model v ČR a některé z jeho důsledků pro postavení žen v české společnosti?

Dotazníkové šetření *Životní dráhy 2010*

- N = 4010
- kvótní výběr: NUTS 2, velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání
- reprezentativita: obyvatelstvo ČR ve věku 25-60 let

Zaměstnanost českých matek v evropském srovnání

- **zaměstnanost matek s dětmi <15 je 52%**
  - nižší pouze v Itálii, Maďarsku a na Maltě
- **model 1 živitele ve >40% rodinách se 2 rodiči a dětmi <15**
  - vyšší pouze v Řecku a Maďarsku
- **podíl dětí do 3 let ve formální péči nejnižší v Evropě**
- **podíl dětí věku 3-5 ve formální péči okolo evropského průměru**
  - ALE docházka nepokrývá plnou pracovní dobu, AČKOLIV:
    - ČR mezi státy s **nízkou mírou pozitivní flexibility** na trhu práce
    - ČR mezi státy s **nejvyšším počtem odpracovaných hodin v zaměstnání** mezi zaměstnanými muži i ženami

Počet měsíců strávených s jedním dítětem doma do narození dalšího dítěte nebo do návratu k výdělečné činnosti (v %)

Rok narození dítěte	0-12	13-24	25-36	37+	Total
1957-1974	39	37	16	8	100
1975-1979	27	35	25	13	100
1980-1989	17	36	36	11	100
1990-1999	10	20	43	27	100
2000-2010	13	16	44	27	100

- prodlužování intervalu mezi narozením 1. a 2. dítěte (Svobodová 2007)
- posilování řetězení rodičovských dovolených bez meziporodního návratu do zaměstnání (Paloncyová 2011)

Zdůvodnění pobírání dvouletého, tříletého a čtyřletého rodičovského příspěvku

- **tříletý RP**

- 60%
- institucionální nastavení (délka RD, pravidla pro přijímání do MŠ, atp.)

- **čtyřletý RP**

- méně než 30%
- základní vzdělání
- přání být s dítětem, strach z nezaměstnanosti, institucionální nastavení - varianta přidělena – bez výběru

- **dvouletý RP**

- více než 10%
- vysokoškolské vzdělání
- finanční situace

Ekonomická aktivita matek v době, kdy bylo nejmladšímu dítěti méně než 3 roky, 3-5 let nebo 6-10 let (v %)

Rok narození nejmladšího dítěte	Plný úvazek			Částečný úvazek			Doma nebo občasná výdělečná činnost		
	<i>Nejmladší dítě ve věku</i>								
	<3	3-5	6-10	<3	3-5	6-10	<3	3-5	6-10
1975-1979	29	62	90	6	15	8	65	23	1
1980-1989	28	61	87	7	16	7	65	23	6
1990-1999	15	55	84	5	12	8	80	33	8
2000-2010	9	36	64	3	11	10	88	53	25

Zdroj: Životní dráhy 2010.

Převládající způsob péče o nejmladší dítě v domácnostech, kde byli přítomní rodiče zaměstnání v době, kdy bylo nejmladšímu dítěti méně než 3 roky nebo 3-5 let

Rok narození nejmladšího dítěte	Instituce		Rodiče		Prarodiče		Placené hlídání nebo sousedí	
	<3	3-5	<3	3-5	<3	3-5	<3	3-5
1975-1979	68	86	12	5	15	8	5	1
1980-1989	72	87	10	6	17	7	1	0
1990-1999	58	81	20	8	21	11	0	0
2000-2010	29	77	37	10	28	13	7	0

<25% pracujících matek a 1% prac. otců s předšk. dítětem zkrácený úvazek

<10% pracujících matek a 7% prac. otců s předšk. dítětem (spolu)určuje časové
rozmezí výkonu své práce

5% pracujících matek a 1% prac. otců s předšk. dítětem pracuje z domova

Zdroj: *Životní dráhy 2010.*

Refamilializace v rodinách s dětmi v ČR

- **Pokles využívání institucí péče o děti (reflektuje pokles dostupnosti)**
- **Nárůst podílu matek, které zůstávají doma (ekonomicky neaktivní nebo nezaměstnané)**
- **Mírný nárůst přesčasové práce otců**
- **Nárůst využívání prarodičů a svépomoci rodičů mezi zaměstnanými rodiči**

- **Nárůst matek pracujících na termínované pracovní smlouvy nebo vykonávajících brigádní činnost**
  - 1/3 mezi pracujícími matkami s dítětem <7
  - 1/4 mezi pracujícími matkami s dítětem ve věku 7-10 let
- **Pouze polovina matek se vrací ke svému zaměstnavateli**
- **Prodlužování ek. neaktivity neznamena nutně nečinnost v oblasti výdělečných aktivit**

Závěr

- Statistická data ukázala, že se postavení českých matek na trhu práce zhoršuje a umožnila specifikovat charakter současného refamilializačního modelu v ČR.
- Důležitost kvalitativního přístupu pro pochopení rozhodování matek o časování a způsobu návratu k výdělečné činnosti.
  - umožňuje odhalit zakotvenost rozhodování ve strukturálních a institucionálních podmínkách a genderových normách, a uchopit rozpor
    - mezi legislativně stanovenými právy rodičů a jejich pocitem oprávnění činit požadavky v rámci rodiny i na pracovišti
    - mezi relativně vysokou akceptací genderové rovnosti na trhu práce a relativně vysokou akceptací genderových nerovností v rodičovství
    - mezi národní legislativou a praktikami v organizacích

Děkuji za pozornost!

Více informací lze nalézt v tomto článku:

Hana Hašková (2011) „Proměny časování a způsobu návratu matek do zaměstnání.“ *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 12 (2).

hana.haskova@soc.cas.cz